

“สหรัฐฯ” กับการดำรงภารกิจทางทหารในทะเลจีนใต้

ถึงแม้ว่าจีนและอาเซียน กำลังอยู่บนเส้นทางของการเจรจา และเร่งจัดทำประมวลการปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct in the South China Sea: COC) แต่เส้นทางดังกล่าวก็ต้องเผชิญกับสิ่งท้าทายอยู่เป็นระยะ เช่น การปฏิบัติการลาดตระเวนในชื่อ “Freedom of Navigation Operations” (FONOPs) และการเคลื่อนย้ายกำลังทางเรือ และการฝึกซ้อมรบทางทะเลของกองทัพสหรัฐฯ และสหราชอาณาจักรในทะเลจีนใต้ เมื่อวันที่ ๑๑-๑๖ ม.ค.๖๒ ได้ทำให้สถานการณ์มีความซับซ้อนมากขึ้นเนื่องจากสหรัฐฯ ประกาศยืนยันที่จะปฏิบัติการเสรีภาพในการเดินเรือและการบินเหนือน่านน้ำและน่านฟ้าในภูมิภาค (Freedom of Navigation and Overflight) โดยใช้การปฏิบัติการทางทหารเข้ามาในทะเลจีนใต้ ทำให้ดังกล่าวอาจเป็นชนวนให้สถานการณ์ในทะเลจีนใต้ปะทุขึ้นมาอีกครั้ง

จากเอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง ฉบับที่ ๘/๖๒ (๑๖-๓๑ ม.ค.๖๒) เรื่อง “จีนกับการใช้กลไกพหุภาคีในทะเลจีนใต้” ศศย.สปท. ได้นำเสนอถึงแนวโน้มของสถานการณ์ในทะเลจีนใต้ตั้งแต่ปี ๒๕๖๒ ว่ามีสัญญาณเชิงบวกถึงการลดระดับความตึงเครียดลง เมื่อจีนซึ่งเป็นประเทศคู่พิพาทหลักได้ใช้กลไกพหุภาคี เช่น การริเริ่มการฝึกซ้อมรบทางทะเลระหว่างจีนกับชาติสมาชิกอาเซียนเป็นครั้งแรก เป็นต้น ในการเข้ามาคลี่คลายข้อพิพาทกับประเทศคู่พิพาทในอาเซียนที่อ้างสิทธิ์ครอบครองพื้นที่ทะเลจีนใต้ แต่สัญญาณเชิงบวกดังกล่าวได้ถูกท้าทาย เมื่อสหรัฐฯ ยังคงยืนยันจะดำรงภารกิจทางทหารในพื้นที่พิพาทต่อไป ดังนี้

♦ **การดำรงภารกิจทางทหารในพื้นที่ทะเลจีนใต้ของ “สหรัฐฯ”**
การดำรงภารกิจทางทหารของสหรัฐฯ ในพื้นที่ทะเลจีนใต้ในห้วงที่ผ่านมา มีดังนี้

๓๐ ก.ย.๖๑: เรือพิฆาต USS Decatur ของกองทัพสหรัฐฯ ซึ่งปฏิบัติการลาดตระเวนในชื่อ “Freedom of Navigation Operations” (FONOPs) ได้เข้าไปในรัศมี ๑๒ ไมล์ทะเลจากฐานชายฝั่งของแนวปะการังกาเวน (Gaven Reef) ถึงแนวปะการังจอห์นสัน (Johnson Reef) บริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์ในทะเลจีนใต้ที่จีนอ้างกรรมสิทธิ์ โดยเรือพิฆาต CNS Lanzhou ของจีน ได้เข้าใกล้เรือพิฆาตของสหรัฐฯ จนทำให้ สหรัฐฯ จำต้องเปลี่ยนเส้นทางเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกโจมตีอย่างรวดเร็ว ซึ่งนับเป็นการตอบโต้เชิงกายภาพที่สร้างความตึงเครียดมากที่สุดของจีนบนพื้นที่พิพาทในขณะนั้น

๘ ม.ค.๖๒: เรือ USS McCampbell ซึ่งเป็นเรือพิฆาตติดซีปนาวุธนำวิถีของกองทัพสหรัฐฯ แล่นเข้าไปในเขตรัศมีห่างจากหมู่เกาะพาราเซล ๒๒ กม. (๑๓ ไมล์ทะเล) เพื่อท้าทายคำกล่าวอ้างกรรมสิทธิ์ของจีน และเพื่อแสดงให้เห็นว่าสหรัฐฯ มีเสรีภาพในการบินและการเดินเรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ

๑๑ ม.ค.๖๒: กองทัพเรือของสหรัฐฯ และสหราชอาณาจักร ได้ดำเนินการซ้อมรบในทะเลจีนใต้ร่วมกันเป็นครั้งแรก นับตั้งแต่ปี ๒๕๕๓

๒๗ ม.ค.๖๒: เรือรบของสหรัฐฯ จำนวน ๒ ลำ ได้แล่นผ่านช่องแคบระหว่างไต้หวันกับจีน โดยจีนได้เฝ้าติดตามดูเรือรบดังกล่าวอย่างใกล้ชิด พร้อมเรียกร้องให้สหรัฐฯ ยึดมั่นตามหลักการจีนเดียว

๑๑ ก.พ.๖๒: กองทัพเรือสหรัฐฯ ส่งเรือพิฆาต USS Spruance และ USS Preble ปฏิบัติการลาดตระเวน เพื่อแสดงถึงเสรีภาพในการเดินเรือในบริเวณน่านน้ำใกล้พื้นที่พิพาทในทะเลจีนใต้ โดยพล.ร.อ. Phillip Davidson ผู้บัญชาการกองเรือภาคพื้นอินโด-แปซิฟิกของสหรัฐฯ ระบุว่าจะดำเนินการกิจดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเรียกร้องให้พันธมิตรของสหรัฐฯ อาทิ สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา ฝรั่งเศส เพิ่มบทบาทของตนในภารกิจลาดตระเวน “FONOPs”^๒

♦ **บทวิเคราะห์: ทำทีของ สหรัฐฯ และจุดยืนของจีน**
สหรัฐฯ ประกาศชัดเจนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดว่าจะไม่ยอมรับมาตรการควบคุมของจีน ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศในทะเลจีนใต้ ซึ่งทำทีของสหรัฐฯ มีสัญญาณ ดังนี้

(๑) สหรัฐฯ มีความกังวลต่อกิจกรรมทางทหารของจีน และศักยภาพของกองทัพจีนในทะเลจีนใต้: การขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคอาเซียนในปัจจุบัน ทำให้สหรัฐฯ มองว่าไม่สามารถปล่อยให้สถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นได้ ทั้งความก้าวหน้าที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดอันมาจากการที่จีนและอาเซียน ซึ่งเป็นประเทศคู่พิพาทหลักได้ใช้กลไกพหุภาคี เช่น การริเริ่มการฝึกซ้อมทางทะเลระหว่างจีนกับชาติสมาชิกอาเซียนเป็นครั้งแรกภายใต้รหัส “ACMEX 2018” (ASEAN China Maritime Exercise) เมื่อ ๒๐-๒๙ ต.ค.๖๑ รวมทั้งการที่จีนประกาศว่าจะเร่งจัดทำประมวลการปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct in the South China Sea: COC) ให้เสร็จสิ้นภายใน ๓ ปี ในการประชุมผู้นำอาเซียน-จีน (๑๐+๑) ครั้งที่ ๒๑ หรือ ASEAN-China Summit ครั้งที่ ๒๑ ระหว่างวันที่ ๑๔-๑๕ พ.ย.๖๑ ณ ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งความคืบหน้าระหว่างจีนกับอาเซียนดังกล่าว ทำให้ สหรัฐฯ พยายามที่จะเข้ามาเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศในอาเซียนอีกครั้งภายใต้นโยบาย Strategic Rebalancing ของสหรัฐฯ ด้วยการเข้าร่วมการประชุม ในเวทีต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) และการเข้าร่วมในกรอบความร่วมมือ ASEAN Regional Forum (ARF) เป็นต้น

(๒) สหรัฐฯ พยายามดึงพันธมิตรภายนอกเข้ามาแทรกแซงในทะเลจีนใต้: การที่กองทัพเรือของ สหรัฐฯ และสหราชอาณาจักร ได้ดำเนินการซ้อมรบในทะเลจีนใต้ร่วมกันเป็นครั้งแรก เมื่อเดือน ม.ค.๖๒ แสดงให้เห็นว่า สหรัฐฯ ต้องการความช่วยเหลือจากชาติพันธมิตรในการตอบโต้ต่อท่าทีที่แข็งกร้าวของจีน และนับเป็นครั้งแรกที่อังกฤษ แสดงออกอย่างชัดเจนถึงการต่อต้านการกระทำของจีน

นอกจากนี้ สหรัฐฯ และอาเซียนยังประกาศในการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน เมื่อ ๑๙ ต.ค.๖๑ ว่าจะมีการฝึกทางทะเลร่วมกันเป็นครั้งแรกในปี ๒๕๖๒ ด้วย

(๓) การขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ ไปยังส่วนต่าง ๆ ของโลก (American Influence) ตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ: สหรัฐฯ ประกาศว่าจะปรับกองกำลังของสหรัฐฯ เข้ามาในภูมิภาคนี้มากขึ้น ด้วยการเปลี่ยนชื่อกองกำลังของสหรัฐฯ ในพื้นที่นี้จาก US Pacific Command (USPACOM) เป็น U.S. Indo-Pacific Command (USINDOPACOM) เพื่อให้มีการดำเนินการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และมีการรื้อฟื้นระบบพันธมิตรของสหรัฐฯ เพื่อคานาอิทธิพลของจีน

จีนมีจุดยืนชัดเจนที่จะไม่ยอมแพ้ต่อสหรัฐฯ เช่นกัน สถาบัน The PLA Academy of Military Science (PLAAMS) ซึ่งเป็น Think Tank ของจีน^๓ มองว่า

(๑) แม้สหรัฐฯ จะอ้างว่าภารกิจลาดตระเวน “FONOPs” มีเพื่อสร้างเสรีในการเดินเรือบนน่านน้ำสากลในพื้นที่ทะเลจีนใต้ แต่จีนกลับมองว่าภารกิจนี้ถูกใช้เพื่อกดดันทางการทูตต่อจีน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้จีนต้องเพิ่มการปฏิบัติการทางทหารในทะเลจีนใต้มากยิ่งขึ้น

(๒) จีนมองว่าการแทรกแซงจากประเทศภายนอกภูมิภาคโดยตรง หรือผ่านบางประเทศในภูมิภาคเป็นภัยคุกคามที่สำคัญต่อ

การสร้างสันติภาพและความมั่นคง

(๓) การที่จะทำให้อาเซียน “ประมวลการปฏิบัติในทะเลจีนใต้” (COC) เกิดเป็นรูปธรรม และมีการขยายความร่วมมือในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจทางทะเล การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ และการพยากรณ์อากาศ การค้นหาและช่วยเหลือทางทะเล การต่อต้านการปฏิบัติการอันเป็นโจรสลัดในจีนและชาติอื่นในภูมิภาคนี้ควรช่วยกันสร้างความมั่นใจระหว่างกัน และยืนยันว่าจะไม่ยอมให้ชาตินอกภูมิภาคบรรลุวัตถุประสงค์ในการแทรกแซง

◆ **บทวิเคราะห์: ท่าทีของอาเซียน**

ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และจีนมีนัยสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนต้องการเกี่ยวข้องกับทั้งสหรัฐฯ และจีน ดังนั้นสมาชิกอาเซียนและไทยยังคงต้องรักษาความเป็นแกนกลางของอาเซียนในกรอบความร่วมมือที่มีอาเซียนเป็นแกนนำ และอาจต้องหารือและวางแผนทางร่วมกัน ในการยกระดับการแลกเปลี่ยนและความร่วมมือในทางปฏิบัติ เพื่อเพิ่มพูนการสร้างควมไว้วางใจระหว่างกันทางยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะกิจกรรม และการปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อความมั่นคงในทะเลจีนใต้

◆ **บทวิเคราะห์: ท่าทีของไทยและกองทัพ**

สำหรับประเทศไทย ในฐานะประธานอาเซียนในปี ๒๕๖๒ มีหน้าที่ในการสานต่อการพิจารณาในวาระของอาเซียนเกี่ยวกับเนื้อหาและความเหมาะสมของ “ร่างเนื้อหาประมวลการปฏิบัติในทะเลจีนใต้” (Single Draft Negotiating Text (SDNT) of the COC) ที่อาเซียนได้เห็นชอบร่วมกันกับจีน และควรเสริมสร้างความคืบหน้าในการเจรจาจัดทำประมวลการปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (COC) เพื่อให้อาเซียนและจีนบรรลุข้อตกลงได้ในปี ๒๐๒๑ ตามที่จีนได้แสดงความหวังไว้ตลอดจนดำรงบทบาทของอาเซียนให้เป็นศูนย์กลางในการสร้างความสัมพันธ์ในเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในภูมิภาค

สำหรับกองทัพ สถานการณ์ความขัดแย้งและข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในทะเลจีนใต้ยังคงดำเนินต่อไป ประเทศไทยแม้จะไม่ได้มีข้อพิพาทโดยตรงในพื้นที่ดังกล่าว แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกระตุ้นเตือนให้ไทยและกองทัพควรแสดงบทบาทสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีโดยเฉพาะระบบ Maritime Domain Awareness เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ตลอดจนแสดงบทบาทนำในการใช้สถาปัตยกรรมที่มีอาเซียนเป็นศูนย์กลาง (ASEAN Centrality Security Architecture) ในการเจรจาเพื่อลดข้อพิพาท และส่งเสริมการใช้พื้นที่ทะเลจีนใต้อย่างสร้างสรรค์

ข้อมูลอ้างอิง

^๑ เอกสารวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคง ฉบับที่ ๘๖/๖๒ (๑๖-๓๑ ม.ค.๖๒). เรื่อง “จีนกับการใช้กลไกพหุภาคีในทะเลจีนใต้”. ร.ต.หญิง ศิวลิย์ สิริโรจน์บริรักษ์: ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
^๒ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. <https://www.nia.go.th/niaweb59/page-news1.asp?f=1&l=&i=&p=3&j=>
^๓ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. Track II Monitor เรื่อง “การแทรกแซงจากภายนอก ภัยคุกคามสำคัญต่อเสถียรภาพความมั่นคงในทะเลจีนใต้”. จาก http://eng.chinamil.com.cn/view/2019-01/18/content_9407648.htm.

เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา SSC Focus กรุณาส่งข้อคิดเห็นของท่านมายัง คณะผู้จัดทำ (ศศย. สปท.) T/F : ๐ ๒๒๗๕ ๕๗๑๕ - ๑๖

๑. ท่านสนใจประเด็นใดเพิ่มเติม / เห็นว่าควรศึกษาเพิ่มเติม

การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ / เทคโนโลยี การทหาร พลังงาน / สิ่งแวดล้อม
 อื่นๆ

๒. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

บทวิเคราะห์โดย เรืออากาศตรีหญิง ศิวลิย์ สิริโรจน์บริรักษ์ นักวิจัย ศศย.สปท.

